

Podstawy programowania R

Łukasz Wawrowski

Contents

Wprowadzenie	5
1 Wprowadzenie do R	7
1.1 R	7
1.2 RStudio	7
1.3 Pakiety	10
1.4 Ważne informacje	10
1.5 R jako kalkulator	10
2 Struktury danych	13
2.1 Wektor	13
2.2 Macierz	21
2.3 Czynniki	25
2.4 Lista	26
2.5 Ramka danych	27
3 Przetwarzanie danych	31
3.1 Pakiet tidyverse	31
3.2 Import danych	31
3.3 Wybieranie kolumn	31
3.4 Filtrowanie	31
3.5 Dodawanie nowych zmiennych	31
3.6 Grupowanie	31
3.7 Podsumowanie	31
3.8 Łączenie zbiorów	31
3.9 Wąska i szeroka reprezentacja danych	31
4 Programowanie w R	33
4.1 Funkcje	33
4.2 Pętle	33
4.3 Instrukcje warunkowe	33
5 Wizualizacja danych	35
5.1 Wbudowane funkcje	35
5.2 Pakiet ggplot2	35

Wprowadzenie

Literatura podstawowa:

- Przemysław Biecek - *Przewodnik po pakiecie R*
- Marek Gągolewski - *Programowanie w języku R. Analiza danych, obliczenia, symulacje.*
- Garret Golemund, Hadley Wickham - *R for Data Science*

Literatura dodatkowa:

- inne pozycje po polsku
- inne pozycje po angielsku

Chapter 1

Wprowadzenie do R

GNU R to interpretowany język programowania oraz środowisko do obliczeń statystycznych i wizualizacji wyników [Wikipedia 2017].

Robert A. Muenchen - The Popularity of Data Science Software

1.1 R

Bazowa wersja R jest do pobrania ze strony r-project.org.

1.2 RStudio

RStudio to zintegrowane środowisko programistyczne (IDE) dla języka R dostępne za darmo na stronie RStudio.

Z R można także korzystać w Microsoft Visual Studio.

- **Katalog roboczy**

Ważnym pojęciem w R jest katalog roboczy (ang. working directory), który określa gdzie zostaną zapisane pliki, wykresy, zbiory, itp. jeśli nie podamy dokładnej ścieżki do pliku. Katalog roboczy przypisuje się z wykorzystaniem funkcji `setwd("ścieżka do katalogu")`, a jego wartość można sprawdzić funkcją `getwd()`. W RStudio przypisanie katalogu roboczego odbywa się w momencie utworzenia projektu.

- **Projekt**

Katalog na dysku, w którym znajdują się wszystkie pliki projektu wraz z plikiem o rozszerzeniu `.Rproj` skojarzonym z RStudio.

- **Korzystanie z pomocy**

Dostęp do pomocy odnośnie wybranej funkcji można uzyskać na dwa sposoby. Pierwszym z nich jest poprzedzenie nazwy funkcji w konsoli znakiem zapytania np. `?getwd` lub wywołanie funkcji `help` na nazwie funkcji `help("getwd")`. Drugim sposobem jest umieszczenie kursora w dowolnym miejscu nazwy funkcji i wciśnięcie klawisza F1.

Internet - przede wszystkim [stackoverflow](http://stackoverflow.com).

- **Komentarze**

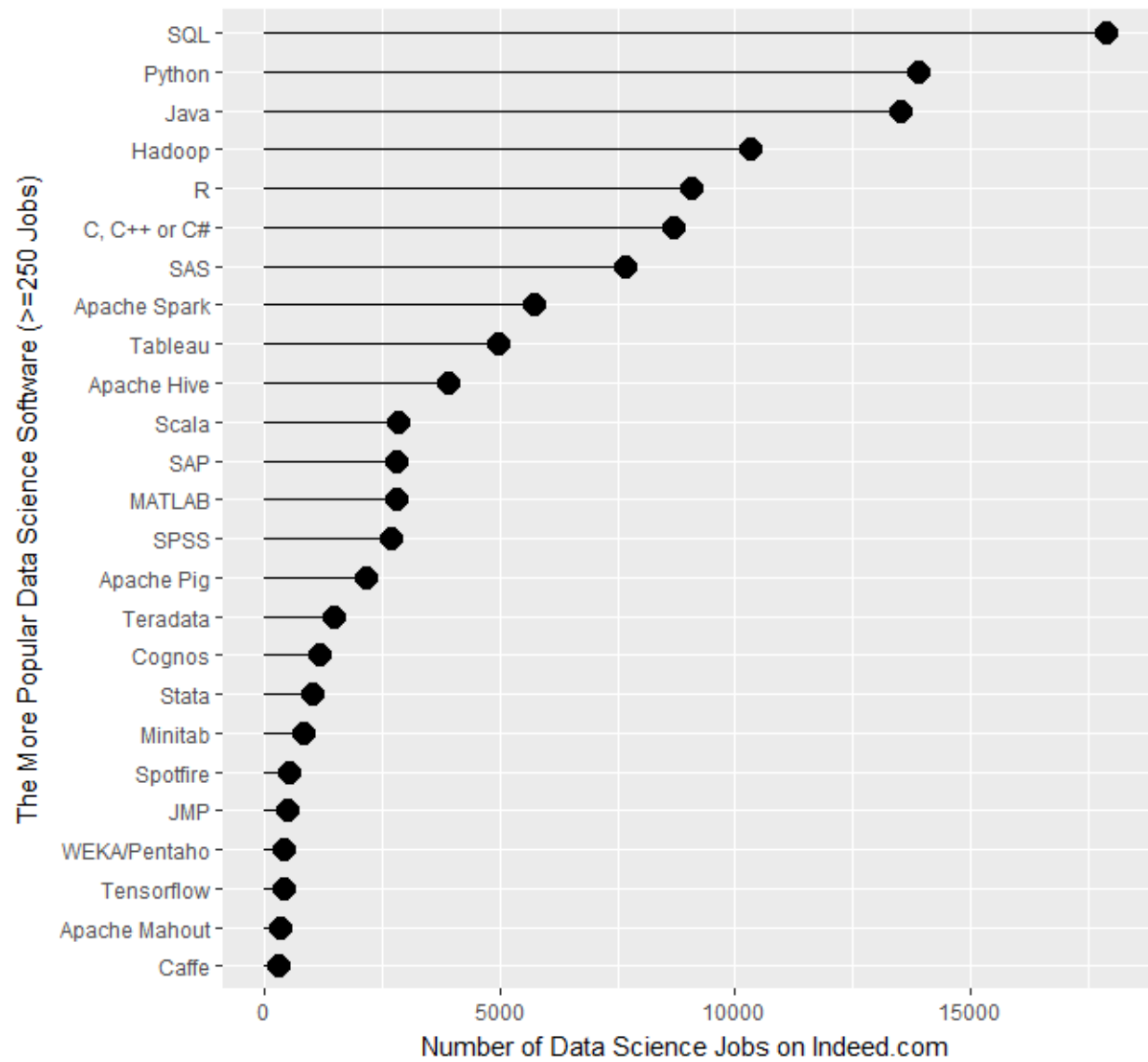

Figure 1.1:

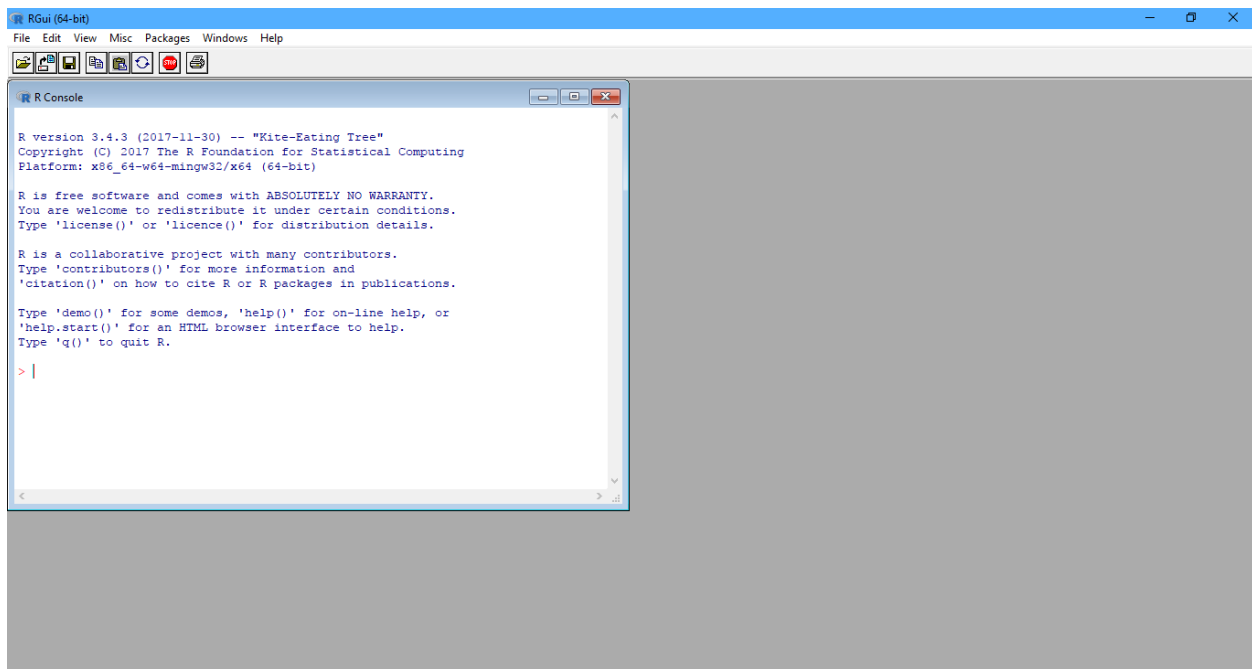

Figure 1.2:

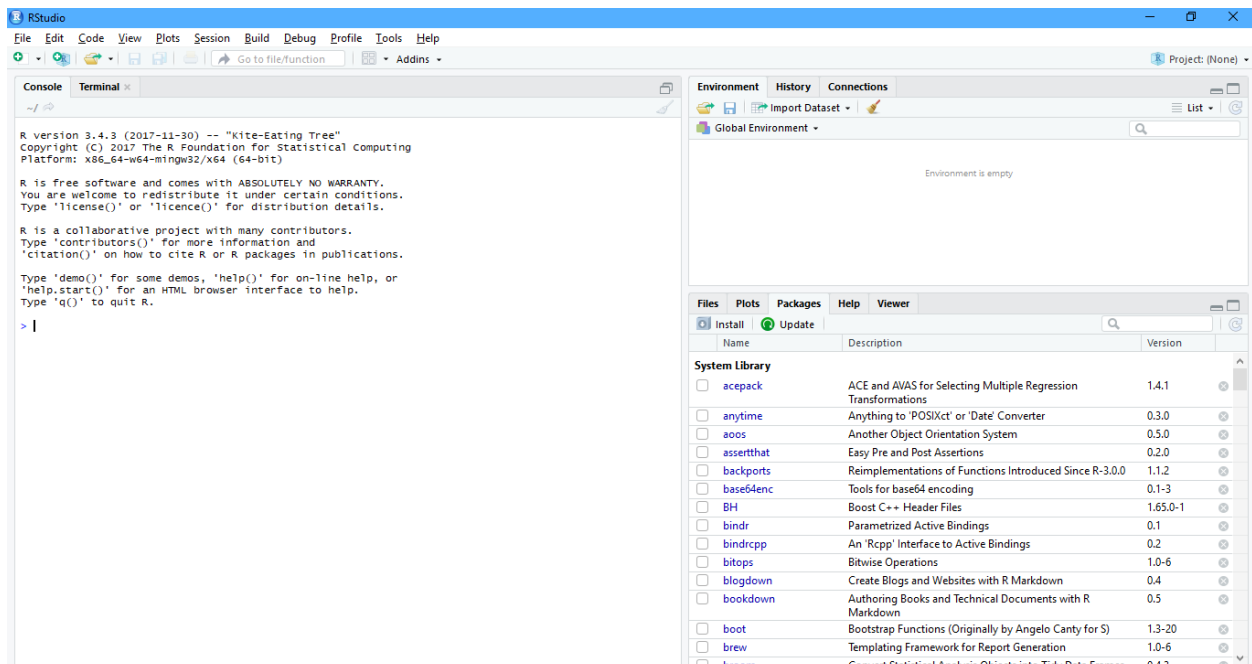

Figure 1.3:

Real programmers don't comment their code. If it was hard to write it should be hard to understand.

Dobrze napisany kod jest czytelny bez komentarzy. W R komentarze rozpoczynają się od symbolu `#`. Skrót klawiaturowy w RStudio to `CTRL + SHIFT + C` (do wstawiania i usuwania komentarzy).

- **Podpowiadanie składni**

RStudio ma zaimplementowaną funkcję podpowiadania składni. Listę możliwych funkcji i obiektów wywołuję się klawiszem `TAB` lub `CTRL + SPACJA` po wpisaniu co najmniej jednej litery. Kolejne naciśnięcie `TAB` lub `ENTER` powoduje uzupełnienie kodu o wybraną funkcję lub obiekt.

1.3 Pakiety

Podstawowe możliwości R są dosyć ograniczone. Rozszerzają je pakiety, których obecnie jest ponad 12 tysięcy. Można je przeglądać według kategorii w CRAN Task Views lub w wygodnej wyszukiwarce METACRAN i rdro.io.

1.4 Ważne informacje

R jest wrażliwy na wielkość liter.

Separatorem części dziesiętnej liczby jest kropka.

W codziennej pracy RStudio jest wygodniejsze, jednak długotrwałe obliczenia lepiej uruchamiać w trybie wsadowym w zwykłym R.

1.5 R jako kalkulator

Działania matematycznie w R:

Operator	Operacja
<code>+</code>	dodawanie
<code>-</code>	odejmowanie
<code>*</code>	mnożenie
<code>/</code>	dzielenie
<code>^</code> lub <code>**</code>	potęgowanie
<code>sqrt()</code>	pierwiastkowanie

W R istnieje także stała wbudowana `pi` przechowująca wartość liczby π .

Funkcja `factorial(x)` zwraca silnię z podanej wartości `x`, a `sign(x)` sprawdza znak wyrażenia i zwraca odpowiednio wartość -1 jeśli wyrażenie jest ujemne, 0 jeśli jest równe 0 i 1 dla wyrażeń dodatnich.

Funkcja `exp(x)` zwraca wartość wyrażenia e^x , natomiast funkcja `log(x)` zwraca logarytm z podanej liczby. Domyślnie jest to logarytm naturalny, ale można zmienić podstawę podając wartość argumentu `base`.

Funkcja `abs(x)` zwraca wartość absolutną wyrażenia.

Ćwiczenie

Oblicz wartość wyrażenia: $2 \cdot \sqrt{\pi} + \log_2 8$.

Rozwiązanie:

```
2*sqrt(pi)+log(8,2)
```

```
## [1] 6.544908
```

Zadania

Oblicz wartość wyrażen:

1. $\frac{2^3 \cdot 6^2}{(\frac{1}{2})^2 \cdot (\frac{4}{5})^3}$
2. $\sqrt[3]{\frac{6-3.5}{2^{11}}}$
3. $\pi + \sqrt{e^4}$
4. $5! - \log_{10} 100$
5. $|1 - e|$

Chapter 2

Struktury danych

W R praktycznie wszystko jest obiektem. Może to być zbiór danych, ale także wykres czy mapa. Zasadnicza różnica to klasa tych obiektów i operacje jakie mogą być na nich wykonywane.

Funkcje w R wymagają jako argumentów określonych typów obiektów - stąd tak ważna jak znajomość istniejących struktur.

Każdy obiekt w R możemy przypisać do tzw. obiektu nazwanego. Wówczas jest przechowywany w pamięci i można się do niego odwołać. Przypisanie odbywa się za pomocą operatora `<-`.

```
nazwa <- obiekt
obiekt -> nazwa
```

Można także przypisywać obiekty z wykorzystaniem znaku równości `=`, ale nie jest to zalecane ponieważ symbol ten jest używany w innych miejscach np. do deklarowania wartości argumentów w funkcji.

W R dostępna jest funkcja `assign`, która także umożliwia przypisanie nazwy do obiektu:

```
assign("nazwa", obiekt)
```

2.1 Wektor

Wektor jest najprostszym typem danych w R. Najczęściej korzysta się z trzech typów wektorów:

- logicznych
- liczbowych
- tekstowych

Wektor tworzy się z wykorzystaniem funkcji `c()`.

2.1.1 Wektor wartości logicznych

Przyjmuje wartości *prawda* lub *falsz*:

```
c(TRUE, FALSE, FALSE)
```

```
## [1] TRUE FALSE FALSE
```

lub w skróconej wersji:

```
c(T, F, F)
```

```
## [1] TRUE FALSE FALSE
```

Do sprawdzenia długości wektora używa się funkcji `length`:

```
length(c(T, F, F))
```

```
## [1] 3
```

lub korzystając z obiektu nazwanego:

```
wart_log <- c(T,F,F)
length(wart_log)
```

```
## [1] 3
```

Wektory można także utworzyć poprzez replikację określonej wartości lub wektora z wykorzystaniem funkcji `rep`. Funkcja ta przyjmuje co najmniej dwa argumenty: obowiązkowo `x` - wektor wejściowy oraz jeden z następujących: `times` - liczba powtórzeń elementów wektora `x`, `each` - liczba powtórzeń elementów wektora `x` (wyjaśnienie różnicy poniżej) lub `length.out` - oczekiwana długość wektora wynikowego.

Trzy równoważne zapisy:

```
rep(x = c(T,F), times = 3)
```

```
## [1] TRUE FALSE TRUE FALSE TRUE FALSE
```

```
rep(c(T,F), times = 3)
```

```
## [1] TRUE FALSE TRUE FALSE TRUE FALSE
```

```
rep(c(T,F), 3)
```

```
## [1] TRUE FALSE TRUE FALSE TRUE FALSE
```

A tak to wygląda z argumentem `each`:

```
rep(c(T,F), each = 3)
```

```
## [1] TRUE TRUE TRUE FALSE FALSE FALSE
```

Wykorzystanie argumentu `length.out`:

```
rep(c(T,F), length.out = 5)
```

```
## [1] TRUE FALSE TRUE FALSE TRUE
```

2.1.2 Wektor wartości liczbowych

W wektorze możemy przechowywać także liczby:

```
c(1, 3, -5, 2.5, .6) # nie trzeba pisać zera przed ułamkiem
```

```
## [1] 1.0 3.0 -5.0 2.5 0.6
```

Połączenie dwóch wektorów to także wektor:

```
c(c(1,2,3), c(3.5,4,4.5))
```

```
## [1] 1.0 2.0 3.0 3.5 4.0 4.5
```

Pojedyncza liczba też jest jednoelementowym wektorem:

```
length(2)
```

```
## [1] 1
```

Proste ciągi o różnicy równej 1 można generować wykorzystując dwukropek:

```
1:10
```

```
## [1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
```

lub

```
c(-5:-1,1:5)
```

```
## [1] -5 -4 -3 -2 -1 1 2 3 4 5
```

Do generowania ciągów liczbowych o różnych różnicach wykorzystuje się funkcję `seq`, która przyjmuje następujące argumenty. Wartość początkową `from`, wartość końcową `to` oraz jeden z następujących: `by` - krok lub `length.out` - oczekiwana długość wektora.

To samo co 1:10

```
seq(1, 10, 1)
```

```
## [1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
```

Wartości niecałkowite:

```
seq(1, 2, 0.2)
```

```
## [1] 1.0 1.2 1.4 1.6 1.8 2.0
```

Wektor wartości malejących:

```
seq(10, 1, by=1) # błędny zapis
```

```
## Error in seq.default(10, 1, by = 1): wrong sign in 'by' argument
```

```
seq(10, 1, by=-1) # poprawny zapis
```

```
## [1] 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
```

Tworzenie wektora w oparciu o argument `length.out` - funkcja sama dobiera krok:

```
seq(1, 7, length.out = 13)
```

```
## [1] 1.0 1.5 2.0 2.5 3.0 3.5 4.0 4.5 5.0 5.5 6.0 6.5 7.0
```

Do generowania liczb pseudolosowych służy funkcja `runif(n)`, która do poprawnego wywołania wymaga tylko jednego argumentu - długości wektora wynikowego. Domyślnie losowane są liczby z przedziału $[0; 1]$ (tak jak w funkcji `los()` w Excelu), można to jednak zmienić podając odpowiednie wartości argumentów `min` i `max`.

```
runif(6)
```

```
## [1] 0.4613038 0.3760703 0.4049975 0.7187415 0.4607144 0.5527203
```

Obserwacje można także generować z innych rozkładów:

- `rnorm` - rozkład normalny,
- `rchisq` - rozkład χ^2 ,
- `rt` - rozkład t-studenta,
- itp.

Wykaz wszystkich dostępnych w R rozkładów uzyskamy wywołując polecenie `help("Distributions")`.

Za każdym uruchomieniem jednej z wymienionych wyżej funkcji losujących wartości z danego rozkładu otrzymamy inne wartości:

```
runif(5)
```

```
## [1] 0.6768611 0.3017154 0.1658514 0.5314126 0.9758312
```

```
runif(5)
```

```
## [1] 0.03936093 0.14406005 0.76353684 0.66516634 0.48137439
```

Powtarzalność wyników możemy uzyskać ustalając ziarno generatora:

```
set.seed(123)
```

```
runif(5)
```

```
## [1] 0.2875775 0.7883051 0.4089769 0.8830174 0.9404673
```

```
set.seed(123)
```

```
runif(5)
```

```
## [1] 0.2875775 0.7883051 0.4089769 0.8830174 0.9404673
```

2.1.3 Wektor wartości tekstowych

W wektorze może być przechowywany tekst - wówczas poszczególne elementy zapisujemy w cudzysłowie lub apostrofach:

```
c("ala", "ma", "kota")
```

```
## [1] "ala" "ma" "kota"
```

```
c('ala', 'ma', 'kota')
```

```
## [1] "ala" "ma" "kota"
```

W RStudio wygodniej używać cudzysłowu, ponieważ program automatycznie go zamyka.

Istnieje także stała zawierająca litery alfabetu:

```
letters
```

```
## [1] "a" "b" "c" "d" "e" "f" "g" "h" "i" "j" "k" "l" "m" "n" "o" "p" "q"
## [18] "r" "s" "t" "u" "v" "w" "x" "y" "z"
```

```
LETTERS
```

```
## [1] "A" "B" "C" "D" "E" "F" "G" "H" "I" "J" "K" "L" "M" "N" "O" "P" "Q"
## [18] "R" "S" "T" "U" "V" "W" "X" "Y" "Z"
```

2.1.4 Przeciążanie wektora

Jeśli w wektorze pomieszczyliśmy kilka typów zmiennych to R przekształci poszczególne wartości, tak aby stracić jak najmniej informacji:

```
c(TRUE, 2, 5)
```

```
## [1] 1 2 5
```

```
c(3, "cztery", 5)
```

```
## [1] "3" "cztery" "5"
```

W pierwszym przypadku wartość TRUE została przekształcona na odpowiednik liczbowy - 1. Z kolei w drugim przykładzie podane liczby zostały przekonwertowane na tekst.

2.1.5 Operacje na wektorach

Na wektorach logicznych i liczbowych można wykonywać operacje arytmetyczne np. mnożenie:

```
1:10*2
```

```
## [1] 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20
```

Wektor liczbowy plus wektor liczbowy:

```
1:10 + c(1,2)
```

```
## [1] 2 4 4 6 6 8 8 10 10 12
```

Wektor liczbowy razy wektor liczbowy:

```
1:10 * c(1,2)
```

```
## [1] 1 4 3 8 5 12 7 16 9 20
```

Wektor liczbowy razy wektor logiczny:

```
1:10 * c(T, F)
```

```
## [1] 1 0 3 0 5 0 7 0 9 0
```

Długości obu wektorów muszą być odpowiednie:

```
1:10 * c(T,F,T)
```

```
## Warning in 1:10 * c(T, F, T): longer object length is not a multiple of
## shorter object length
```

```
## [1] 1 0 3 4 0 6 7 0 9 10
```

Dłuższy z wektorów musi być wielokrotnością krótszego.

Siłą rzeczy działania arytmetyczne na wektorach tekstowych nie są możliwe:

```
c("jeden", "dwa", "trzy", "cztery") * c(T,F)
```

```
## Error in c("jeden", "dwa", "trzy", "cztery") * c(T, F): non-numeric argument to binary operator
```

```
c("jeden", "dwa", "trzy", "cztery") + c(1,2)
```

```
## Error in c("jeden", "dwa", "trzy", "cztery") + c(1, 2): non-numeric argument to binary operator
```

2.1.6 Operacje agregujące

Na wektorach można także wykonywać operacje agregujące:

Funkcja	Działanie
mean()	średnia elementów
sum()	suma elementów
prod()	iloczyn elementów
var()	wariancja elementów
sd()	odchylenie standardowe elementów
median()	mediana elementów
quantile()	kwantyl danego rzędu
min()	minimum
max()	maksimum

Obliczenie skośności i kurtozy jest możliwe po zainstalowaniu pakietu `e1071`. Wówczas mamy dostęp do funkcji:

Funkcja	Działanie
<code>skewness()</code>	skośność elementów
<code>kurtosis()</code>	kurtoza elementów

Suma wektora numerycznego:

```
sum(1:10)
```

```
## [1] 55
```

Suma i średnia wektora logicznego:

```
sum(c(T, F, F, T))
```

```
## [1] 2
```

```
mean(c(T, F, F, T))
```

```
## [1] 0.5
```

Korzystanie z funkcji pochodzących z pakietów zewnętrznych wymaga wskazania skąd pochodzi dana funkcja. Można to zrobić na dwa sposoby: funkcją `library(pakiet)` - wówczas wszystkie funkcje z tego pakietu są wczytywane do pamięci i można do nich sięgać bezpośrednio lub wskazując przed nazwą funkcji z jakiego pakietu pochodzi.

Wczytanie pakietu:

```
library(e1071)
skewness(c(1,2,3,4,5,7,9,11,13))
```

```
## [1] 0.3451259
```

lub równoważnie:

```
e1071::skewness(c(1,2,3,4,5,7,9,11,13))
```

```
## [1] 0.3451259
```

Podsumowanie rozkładu wektora można także uzyskać z wykorzystaniem funkcji `summary(x)`:

```
summary(1:10)
```

```
##      Min. 1st Qu.  Median    Mean 3rd Qu.    Max.
##      1.00   3.25   5.50   5.50   7.75   10.00
```

Działa także na wektorach tekstowych:

```
summary(c("jeden", "dwa", "trzy", "cztery"))
```

```
##      Length      Class      Mode
##           4 character character
```

2.1.7 Sprawdzanie typu wektora

Do określenia typu wektora służy funkcja `typeof` lub `mode`.

```
typeof(wart_log)
```

```
## [1] "logical"
```

Sprawdzenie czy obiekt jest danego typu odbywa się z wykorzystaniem dedykowanych funkcji z przyrostkiem `is`.

```
is.logical(wart_log)
```

```
## [1] TRUE
```

```
is.character(wart_log)
```

```
## [1] FALSE
```

2.1.8 Rzutowanie wektorów

Czasami jako np. argument funkcji będzie wymagany inny typ wektora aniżeli aktualnie posiadany w pamięci. Można wówczas spróbować przekształcić taki wektor z wykorzystaniem funkcji rozpoczynającej się od `as`:

```
typeof(wart_log)
```

```
## [1] "logical"
```

```
as.numeric(wart_log)
```

```
## [1] 1 0 0
```

```
typeof(as.numeric(wart_log))
```

```
## [1] "double"
```

2.1.9 Indeksowanie wektorów

Aby uzyskać dostęp do części wektora korzysta się z indeksatora w postaci nawiasów kwadratowych. Utworzymy nowy wektor zawierający liczby całkowite od 10 do 20:

```
wart_10_20 <- seq(10,20)
```

```
wart_10_20
```

```
## [1] 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
```

a następnie wybieramy trzecią obserwację:

```
wart_10_20[3]
```

```
## [1] 12
```

Możemy także odwołać się do większego zakresu:

```
wart_10_20[3:5]
```

```
## [1] 12 13 14
```

I wybranych elementów:

```
wart_10_20[c(1,3,5)]
```

```
## [1] 10 12 14
```

Wybór obserwacji większych od 15:

```
wart_10_20[wart_10_20>15]
```

```
## [1] 16 17 18 19 20
```

Z kolei następujący zapis zwróci nam wektor wartości logicznych:

```
wart_10_20 > 15
```

```
## [1] FALSE FALSE FALSE FALSE FALSE FALSE TRUE TRUE TRUE TRUE TRUE
```

2.1.10 Wartości nieliczbowe

Brak danych w R jest przedstawiany jako wartość NA (ang. *not available*) i może powodować trudności z wywoływaniem niektórych funkcji:

```
v_na <- c(1,2,1,NA,1)
v_na
```

```
## [1] 1 2 1 NA 1
```

```
sum(v_na)
```

```
## [1] NA
```

W związku z tym większość funkcji ma zaimplementowany dodatkowy argument służący do obsługi tego typu wartości, który najczęściej nie uwzględnia tych wartości w obliczeniach:

```
sum(v_na, na.rm = TRUE)
```

```
## [1] 5
```

Oprócz braku danych podczas obliczeń możemy natrafić na wartości nieokreślone NaN (ang. *not a number*) oraz nieskończone Inf (ang. *infinity*).

```
0/0
```

```
## [1] NaN
```

```
1/0
```

```
## [1] Inf
```

```
sqrt(-10)
```

```
## Warning in sqrt(-10): NaNs produced
```

```
## [1] NaN
```

W R istnieje także wartość NULL, która jest podstawowym typem danych a nie wartością. NULL można traktować jako odpowiednik zbioru pustego. Jest stosowany np. w funkcjach, które niczego nie zwracają.

```
v_null <- c(1,2,1,NULL,1)
v_null
```

```
## [1] 1 2 1 1
```

```
sum(v_null)
```

```
## [1] 5
```

2.1.11 Zadania

1. Ile wynosi suma elementów większych od 10 dla następujących liczb: 12, 5, 20, 18, 8.5, 10, 4, 101, -2?
2. Utwórz następujący wektor: 2 0 0 4 0 0 6 0 0 8 0 0.
3. Dane są dwa wektory - a: 2, 3, 7, 8, 2, b: 9, 1, 2, 0, 2. Jakiego typu będzie wektor będący wynikiem działania $a \leq b$?
4. Uzupełnij wektor `letters` o polskie litery diakrytyzowane. Jaka długość ma nowo utworzony wektor?
5. Wylosuj z rozkładu normalnego 1000 obserwacji z ziarnem równym 76. Ile wynosi kurtoza tych wartości?

2.2 Macierz

Macierze są wykorzystywane w R do przechowywania np. odległości pomiędzy punktami czy wskazywania sąsiedztwa obszarów geograficznych.

Do tworzenia macierzy służy funkcja `matrix`:

```
m <- matrix(1:6, nrow = 2, ncol=3)
m
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
## [1,]    1    3    5
## [2,]    2    4    6
```

Z wykorzystaniem wybranych funkcji można sprawdzić wymiary macierzy, liczbę wierszy oraz kolumn:

```
dim(m)
```

```
## [1] 2 3
```

```
ncol(m)
```

```
## [1] 3
```

```
nrow(m)
```

```
## [1] 2
```

Macierz może także zawierać tekst:

```
matrix(letters[1:9], nrow=3)
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
## [1,] "a"  "d"  "g"
## [2,] "b"  "e"  "h"
## [3,] "c"  "f"  "i"
```

Domyślnie macierz układana jest kolumnami. Aby to zmienić należy dodać argument `byrow=TRUE`:

```
matrix(letters[1:9], nrow=3, byrow=TRUE)
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
## [1,] "a"  "b"  "c"
## [2,] "d"  "e"  "f"
## [3,] "g"  "h"  "i"
```

Jeśli liczba elementów wejściowych jest mniejsza iloczyn podanej liczby kolumn i wierszy to w brakujące miejsce wstawiane są elementy z początku wektora wejściowego:

```
matrix(letters[1:7], nrow=3, byrow=TRUE)
```

```
## Warning in matrix(letters[1:7], nrow = 3, byrow = TRUE): data length [7] is
## not a sub-multiple or multiple of the number of rows [3]
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
## [1,] "a"  "b"  "c"
## [2,] "d"  "e"  "f"
## [3,] "g"  "a"  "b"
```

Z kolei macierz diagonalną posiadającą elementy niezerowe wyłącznie na przekątnej tworzy się z wykorzystaniem funkcji `diag`. Macierz jednostkowa o wymiarach 4×4 :

```
diag(4)
```

```
##      [,1] [,2] [,3] [,4]
## [1,]    1    0    0    0
## [2,]    0    1    0    0
## [3,]    0    0    1    0
## [4,]    0    0    0    1
```

Macierz diagonalna o wartościach 5 na przekątnej i wymiarach 3×3

```
diag(5, nrow=3, ncol=3)
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
## [1,]    5    0    0
## [2,]    0    5    0
## [3,]    0    0    5
```

Funkcja `diag` umożliwia także ekstrakcję przekątnej z istniejącej już macierzy:

```
diag(matrix(letters[1:9], nrow=3))
```

```
## [1] "a" "e" "i"
```

2.2.1 Łączenie macierzy

Z wykorzystaniem funkcji `rbind` i `cbind` można odpowiednio łączyć obiekty wierszami (ang. *row bind*) lub kolumnami (ang. *col bind*):

```
rbind(m, c(99, 88, 77))
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
## [1,]    1    3    5
## [2,]    2    4    6
## [3,]   99   88   77
```

```
cbind(m, matrix(101:104, nrow=2))
```

```
##      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
## [1,]    1    3    5  101  103
## [2,]    2    4    6  102  104
```

2.2.2 Indeksowanie macierzy

Dostęp do poszczególnych elementów macierzy odbywa się z wykorzystaniem nawiasów kwadratowych, ale można podać dwie wartości - obiekt[wiersz,kolumna]:

```
m[2,1] # drugi wiersz, pierwsza kolumna
```

```
## [1] 2
```

```
m[2,] # tylko drugi wiersz
```

```
## [1] 2 4 6
```

```
m[,1] # tylko pierwsza kolumna
```

```
## [1] 1 2
```

```
m[,] # wszystkie obserwacje
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
```

```
## [1,]    1    3    5
```

```
## [2,]    2    4    6
```

```
m[] # wszystkie obserwacje
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
```

```
## [1,]    1    3    5
```

```
## [2,]    2    4    6
```

W ten sposób można dokonać modyfikacji konkretnych elementów macierzy:

```
m[2,1] <- 77
```

```
m
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
```

```
## [1,]    1    3    5
```

```
## [2,]   77    4    6
```

2.2.3 Operacje na macierzach

Na macierzach można wywołać szereg operacji:

Operator/funkcja	Działanie
<code>a %*% b</code>	mnożenie macierzy a i b
<code>t(a)</code>	transpozycja macierzy a
<code>det(a)</code>	wyznacznik macierzy a
<code>solve(a)</code>	macierz odwrotna z a
<code>solve(a, b)</code>	rozwiązanie układu $a \cdot x = b$

Rozważmy dwie macierze:

```
a <- matrix(c(2, 3, 4, 2, 1, 2, 1, 3, 2), nrow = 3)
```

```
b <- matrix(6:1, ncol=2)
```

```
a;b
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
```

```
## [1,]    2    2    1
```

```
## [2,]    3    1    3
```

```
## [3,]    4    2    2
```

```
##      [,1] [,2]
```

```
## [1,]    6    3
```

```
## [2,]    5    2
## [3,]    4    1
```

Aby przeprowadzić mnożenie macierzy **a** i **b**, liczba kolumn macierzy **a** musi być równa liczbie wierszy w macierzy **b**. Z kolei rozmiar macierzy wyjściowej to liczba wierszy macierzy **a** i liczba kolumn macierzy **b**.

```
a %*% b
```

```
##      [,1] [,2]
## [1,]   26   11
## [2,]   35   14
## [3,]   42   18
```

Transpozycja macierzy **b**:

```
t(b)
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
## [1,]    6    5    4
## [2,]    3    2    1
```

Wyznacznik macierzy **a**:

```
det(a)
```

```
## [1] 6
```

Macierz odwrotna do macierzy **a**:

```
solve(a)
```

```
##      [,1] [,2] [,3]
## [1,] -0.6666667 -0.3333333 0.8333333
## [2,] 1.0000000 0.0000000 -0.5000000
## [3,] 0.3333333 0.6666667 -0.6666667
```

Wyznaczenie macierzy **x** w równaniu $\mathbf{a} \cdot \mathbf{x} = \mathbf{b}$:

```
solve(a,b)
```

```
##      [,1] [,2]
## [1,] -2.333333 -1.833333
## [2,] 4.000000 2.500000
## [3,] 2.666667 1.666667
```

```
a %*% solve(a,b)
```

```
##      [,1] [,2]
## [1,]    6    3
## [2,]    5    2
## [3,]    4    1
```

```
b
```

```
##      [,1] [,2]
## [1,]    6    3
## [2,]    5    2
## [3,]    4    1
```

2.2.4 Zadanie

Estymator parametrów beta w metodzie najmniejszych kwadratów jest dany wzorem:

$$b = (X'X)^{-1}X'y$$

Zmienna x_1 przyjmuje wartości 2,4,1,6,9,3,2,9,10,7, zmienna x_2 1.5,0.2,0.1,2,3.1,1.2,0.4,2.9,2.5,1.9, a zmienna x_0 to wektor jedynek. Te trzy zmienne tworzą macierz X . Z kolei wartości zmiennej y są następujące 12,15,10,19,26,13,13,21,29,18. Wyznacz wartość b .

2.3 Czynniki

Czynnik (ang. *factor*) służy do przechowywania danych jakościowych o małej liczbie kategorii, mierzonych na skali nominalnej i porządkowej.

Rozważmy informacje o wykształceniu:

```
wyk <- rep(c("podstawowe", "średnie", "wyższe"), c(5,3,2))
wyk
```

```
## [1] "podstawowe" "podstawowe" "podstawowe" "podstawowe" "podstawowe"
## [6] "średnie"      "średnie"      "średnie"      "wyższe"      "wyższe"
```

i dokonajmy transformacji na czynnik:

```
wyk_f <- factor(wyk)
wyk_f
```

```
## [1] podstawowe podstawowe podstawowe podstawowe podstawowe średnie
## [7] średnie      średnie      wyższe      wyższe
## Levels: podstawowe średnie wyższe
```

Funkcja `summary()` wywołana na czynniku zwraca wynik innego typu aniżeli na wektorze tekstowym:

```
summary(wyk)
```

```
##      Length      Class      Mode
##          10 character character
```

```
summary(wyk_f)
```

```
## podstawowe      średnie      wyższe
##           5           3           2
```

Jeśli chcemy zaakcentować fakt, że zmienne są mierzone na skali porządkowej dodajemy argument `ordered=TRUE`:

```
wyk_of <- factor(wyk, ordered = TRUE)
wyk_of
```

```
## [1] podstawowe podstawowe podstawowe podstawowe podstawowe średnie
## [7] średnie      średnie      wyższe      wyższe
## Levels: podstawowe < średnie < wyższe
```

W łatwy sposób możemy edytować etykiety:

```
levels(wyk_of) <- c("pod.", "śr.", "wyż.")
wyk_of
```

```
## [1] pod. pod. pod. pod. pod. śr.  śr.  śr.  wyż. wyż.
## Levels: pod. < śr. < wyż.
```

Czynniki mają szczególne znaczenie w przypadku tworzenia wykresów, gdy chcemy określić porządek wyświetlania.

2.4 Lista

Listy to ciągi złożone z elementów o dowolnych typach. Mogą przydać się w szczególności przy budowaniu funkcji, które zwracają tylko jedną wartość. Wówczas dane różnego typu mogą być zawarte w takiej liście.

Tworzenie prostej listy:

```
l <- list(TRUE, c(1,2,3,4), "element tekstowy")
l
```

```
## [[1]]
## [1] TRUE
##
## [[2]]
## [1] 1 2 3 4
##
## [[3]]
## [1] "element tekstowy"
```

Już na pierwszy rzut oka widać bardziej złożoną strukturę listy. W związku z tym odwoływanie do poszczególnych elementów będzie trochę się różnić od wektorów czy macierzy.

```
l[2] # druga lista
```

```
## [[1]]
## [1] 1 2 3 4
```

```
l[[2]] # zawartość listy
```

```
## [1] 1 2 3 4
```

```
l[[2]][3] # trzeci element wektora drugiej listy
```

```
## [1] 3
```

Listę można także rozwinąć do wektora z wykorzystaniem funkcji `unlist`:

```
unlist(l)
```

```
## [1] "TRUE"          "1"              "2"
## [4] "3"             "4"              "element tekstowy"
```

Poszczególne elementy listy można nazwać:

```
ln <- list(log=TRUE, num=c(1,2,3,4), tekst="element tekstowy")
ln
```

```
## $log
## [1] TRUE
##
## $num
## [1] 1 2 3 4
##
## $tekst
## [1] "element tekstowy"
```

Wówczas można uzyskać do nich dostęp poprzez symbol `$` i podaną nazwę:

```
ln$num

## [1] 1 2 3 4
ln[[2]] # normalne indeksowanie nadal działa

## [1] 1 2 3 4
ln$num[2]

## [1] 2
```

2.5 Ramka danych

Ramka danych to tabela, która przypomina tą z Excela zawierająca dane o różnych typach. Tworzona za pomocą funkcji `data.frame`:

```
df <- data.frame(plec=c("m", "k", "k", "m", "k", "m", "m", "m"),
                  wzrost=c(173, 170, 163, 178, 169, 180, 175, NA),
                  pali=c(T, F, F, F, T, F, NA, T))
```

W RStudio po wybraniu tego obiektu w zakładce **Environment** pojawia się przyjazne okno do przeglądania oraz poglądowego filtrowania i sortowania danych ze zbioru.

Możemy zobaczyć podsumowanie całego zbioru wywołując na nim funkcję `summary()`:

```
summary(df)

##   plec      wzrost      pali
## k:3   Min.   :163.0   Mode :logical
## m:5   1st Qu.:169.5   FALSE:4
##       Median :173.0   TRUE :3
##       Mean   :172.6   NA's :1
##       3rd Qu.:176.5
##       Max.   :180.0
##       NA's   :1
```

Ramki danych można indeksować w taki sam sposób jak macierze lub z wykorzystaniem operatora `$`:

```
df[,2] # druga kolumna

## [1] 173 170 163 178 169 180 175 NA

df$wzrost # kolumna wzrost

## [1] 173 170 163 178 169 180 175 NA

df[,c("plec", "pali")]

##   plec  pali
## 1    m  TRUE
## 2    k FALSE
## 3    k FALSE
## 4    m FALSE
## 5    k  TRUE
## 6    m FALSE
## 7    m   NA
## 8    m  TRUE
```

Z kolei do wyboru obserwacji można wykorzystać warunek:

```
df[df$plec=="m",]
```

```
##   plec wzrost  pali
## 1    m    173  TRUE
## 4    m    178 FALSE
## 6    m    180 FALSE
## 7    m    175   NA
## 8    m     NA  TRUE
```

Wyodrębnienie informacji o wzroście tylko dla kobiet i wyznaczenie średniej:

```
wzrost_k <- df$wzrost[df$plec == "k"]
wzrost_k
```

```
## [1] 170 163 169
```

```
mean(wzrost_k)
```

```
## [1] 167.3333
```

Widzimy, że dla mężczyzn nie udało się ustalić wszystkich informacji i jeden z nich nie ma podanego wzrostu, a dla drugiego brakuje informacji o paleniu papierosów. Możemy usunąć braki danych w kolumnach korzystając z funkcji `complete.cases()`:

```
df[complete.cases(df$wzrost),] # tylko zmienna wzrost
```

```
##   plec wzrost  pali
## 1    m    173  TRUE
## 2    k    170 FALSE
## 3    k    163 FALSE
## 4    m    178 FALSE
## 5    k    169  TRUE
## 6    m    180 FALSE
## 7    m    175   NA
```

```
df[complete.cases(df),] # wszystkie zmienne
```

```
##   plec wzrost  pali
## 1    m    173  TRUE
## 2    k    170 FALSE
## 3    k    163 FALSE
## 4    m    178 FALSE
## 5    k    169  TRUE
## 6    m    180 FALSE
```

Zbiory danych przechowywane są także w R i pochodzą z różnych pakietów. Wywołując funkcję `data("zbior")` ładujemy dany zbiór do pamięci. Do szybkiego podglądu zebranych danych służy funkcja `head()`, która domyślnie wyświetla 6 pierwszych obserwacji ze zbioru:

```
data("iris")
head(iris)
```

```
##   Sepal.Length Sepal.Width Petal.Length Petal.Width Species
## 1           5.1           3.5           1.4           0.2  setosa
## 2           4.9           3.0           1.4           0.2  setosa
## 3           4.7           3.2           1.3           0.2  setosa
## 4           4.6           3.1           1.5           0.2  setosa
## 5           5.0           3.6           1.4           0.2  setosa
```

```
## 6          5.4          3.9          1.7          0.4 setosa
```

2.5.1 Zadania

Załaduj do pamięci zbiór o nazwie ChickWeight.

1. Ile razy jedzenie otrzymał kurczak o numerze 15?
2. Ile wynosi mediana wagi kurczaka o numerze 35?
3. Ile średnio ważyły kurczaki na diecie nr 1, a ile na diecie nr 2?

Chapter 3

Przetwarzanie danych

3.1 Pakiet tidyverse

3.2 Import danych

3.3 Wybieranie kolumn

3.4 Filtrowanie

3.5 Dodawanie nowych zmiennych

3.6 Grupowanie

3.7 Podsumowanie

3.8 Łączenie zbiorów

3.9 Wąska i szeroka reprezentacja danych

Chapter 4

Programowanie w R

4.1 Funkcje

4.2 Pętle

4.3 Instrukcje warunkowe

Chapter 5

Wizualizacja danych

5.1 Wbudowane funkcje

5.2 Pakiet ggplot2